

El català de cara al futur

MIQUEL SIGUAN

En una entrevista en el darrer número d'aquesta revista al físic i poeta David Jou, a la pregunta de com es veuen des de fora Catalunya i la llengua catalana, respon dient que en principi els interlocutors estrangers saben que Barcelona és una ciutat moderna i cosmopolita que mereix ser visitada, però que les seves idees sobre Catalunya i les seves reivindicacions són molt vagues i que si se'ls parla del català com d'una llengua marginada i amenaçada perden interès, ja que tothom sap que vivim en una època de creixent globalització i accepta que moltes llengües petites desapareixeran mentre que les grans llengües guanyaran parlants. I afegeix Jou que si, per despertar el seu interès, se'ls diu que el català es parlava ja en l'Edat Mitjana i des d'aleshores té una forta tradició literària, resten indiferents, perquè en els nostres temps l'interès pel passat es mínim. Sols quan ell els fa saber que a la Universitat de Barcelona s'ensenya física atòmica en català o que s'hi fa recerca de punta que es pot consultar en català a internet, comencen a demostrar un cert interès.

Què vol dir això per al futur del català?

Comencem per una primera observació de mer sentit comú. Una llengua es manté, en primer lloc, per la transmissió familiar: els fills aprenen a parlar la llengua que parlen els seus pares i si aquesta continuïtat es trenca, perquè els pares deixen de parlar la llengua o perquè no tenen fills, la llengua s'acaba. Suposem, però, que la continuïtat biològica del català estigui assegurada; què més cal tenir en compte?

El experts ens diuen que en el món hi ha unes 6.000 llengües, de les quals dues terceres parts tenen menys de 10.000 parlants, llengües que han existit fins avui en l'aïllament però que difícilment subsistiran en contacte amb llengües més esteses. Moltes altres llengües, amb molts més parlants, estan també en condicions d'inferioritat i troben dificultats per a mantenir-se. En quina mesura ho aconseguiran? Tradicionalment hem cregut que per a assegurar la permanència d'una llengua calia que la llengua tingués un codi escrit normalitzat, que fos present a l'escola i que en alguna mesura fos també present en mitjans de comunicació orals i escrits. Avui tot això és necessari, però no és suficient. Per a assegurar la perduració d'una llengua cal, a més, que sigui present en les noves realitats comunicatives representades per la informàtica i per la xarxa de xarxes, internet.

Quantes llengües entren en aquesta categoria? No és possible de saber-ho amb exactitud, ja que les modalitats de la presència són molt diverses, i l'avaluació, difícil. Sabem, per exemple, que Microsoft distribueix programes informàtics en unes seixanta llengües i que, tenint en compte altres productors de programes, se n'hi podrien sumar unes quantes més. Afegim-hi que es poden trobar correctors ortogràfics en un nombre equivalent de llengües o poques més. I sembla que a internet es poden trobar textos escrits en un nombre de llengües que pot anar de seixanta a cent, entre les quals hi ha algunes llengües artificials. Comparades amb les 6.000 existents, un centenar de llengües són molt poques, però jo diria que en les circumstàncies actuals són les úniques que estan en condicions de resistir l'empenta de la globalització. I el català es troba entre aquestes.

I no solament hi és, sinó que la seva presència és rellevant. No sols es tradueixen al català programes i eines informàtiques, sinó que hi ha també una producció original de productes informàtics en català.

Fundada el 1886

**PASTISSERIA
BOMBONERIA
CONFITERIA
GELATERIA**

Major de Sarrià, 57

08017 BARCELONA

Tels. 93 203 07 14 / 93 203 00 04

Pl. de Sarrià, 12-13

08017 BARCELONA

Tel. 93 203 04 73 / Fax 93 280 65 56

L'activitat innovadora és sobretot rellevant en el camp –que en el nostre temps és cada vegada més important– de la traducció automàtica, la qual no sols requereix programes específics de traducció sinó un bon nombre de recursos previs. Recursos que comencen amb l'existència de vocabularis tècnics homologats –i en aquest sentit la tasca del Termcat amb el català ha estat exemplar– i amb l'existència de diccionaris bilingües –i el nombre de llengües per a les quals disposem de correspondències amb el català és ja molt elevat–. A partir d'aquesta base s'han construït programes de traducció automàtica que funcionen, i el cas del diari *El Periódico*, que es publica cada dia en dues llengües utilitzant un programa creat a Catalunya, n'és un bon exemple, probablement únic al món.

No crec exagerar dient –i el mateix David Jou insinua una cosa semblant en l'entrevista– que aquesta activitat entorn dels recursos informàtics fa que el català tingui una presència en aquests recursos molt superior a la que poden tenir altres llengües, fins i tot llengües que són oficials d'estats. I tampoc no exagero dient que Catalunya i els seus centres de recerca es podrien convertir en exemple i lloc de trobada per a abordar els problemes que planteja la informàtica a les llengües menors. Seria una bona manera de posar Catalunya al mapa.

Heus ací un exemple del que pretenc dir. S'han esmerçat molts esforços per aconseguir que el català fos reconegut com a llengua oficial de la Unió Europea amb l'argument, ben justificat, que té més parlants que la meitat de les 22 llengües que avui hi són oficials. Fins i tot si s'hagués aconseguit un reconeixement ple, el resultat continuaria essent poc més que simbòlic. Pensar que una institució traduirà simultàniament tots els seus papers a 22 llengües diferents és una utopia; de fet, avui la Unió Europea funciona cada vegada més amb tres llengües i molts auguren que acabarà fent-ho només en anglès. Les traduccions que es puguin fer d'alguns documents al català, com les que es fan al lituà o a l'eslovè, tenen tot el valor simbòlic que es vulgui, però cap difusió ni cap efectivitat. Tenint en compte el que he dit abans, crec que seria possible de procurar la presència per un altre camí.

A part de la utilització que faci de les llengües en el seu funcionament intern, la Unió Europea s'ha creat per a assolir diferents objectius, entre ells el de mantenir la diversitat cultural i lingüística d'Europa. És cert que ha renunciat a fer-ho en el terreny de l'educació amb l'argument que la Unió no té competències sobre els sistemes educatius dels estats membres, però té altres camps d'actuació on la diversitat necessita ser estimulada. Concretament, des de fa un temps la UE ha proposat com a objectiu la societat del coneixement, i això implica el desenvolupament i la difusió de les eines informàtiques a tota la població europea i, per tant, en totes les llengües. Però és evident que si el camp es deixa a l'economia de mercat el desenvolupament d'aquestes eines es concentrarà, com ja està passant, en les llengües més esteses. La mateixa Unió ha contribuït indirectament a aquest fet. Des de fa molts anys la Unió, per satisfer les seves necessitats internes de traducció, ha desenvolupat un sistema de traducció automàtica, conegut amb el nom de Systrans, que avui és el més efectiu i el més utilitzat en el seu camp. Però el sistema treballa exclusivament en funció de dues llengües, francès i anglès, i tots els seus programes de traducció automàtica tenen aquestes dues llengües com a punt de partença o d'arribada. No hauria de ser difícil mostrar a la Unió Europea que té una responsabilitat per a facilitar l'accés de totes les llengües d'Europa a eines d'aquest tipus i que això significa que hauria de patrocinar un ampli ventall de programes de recerca i d'innovació en aquesta àrea; uns programes en els quals la participació catalana podria ser important i potser decisiva. O es podria, fins i tot, proposar la localització a Catalunya d'un centre europeu de recerca dedicat a aquest tema. ♦

Memòria i Reflexions

JULI CUÉLLAR (historiador)

L'Informe sobre les llengües del món¹ recull els testimonis de parlants de diverses comunitats lingüístiques d'arreu del món. Dins l'apartat que analitza les actituds lingüístiques que predisposen les persones a favor o en contra de l'ús d'una llengua, l'informador del cakchiquel (Guatemala), explica: «després de 500 anys de rebuig i extermini de la llengua cakchiquel, avui la majoria dels membres de la comunitat no vol preservar ni fer servir la llengua».

Aquesta actitud negativa, que té un clar paral·lelisme amb la que patim als Països Catalans, genera sentiments de por i de vergonya que porten a una progressiva substitució de l'idioma propi. Aquesta tendència només pot capgirar-se, segons expliquen els redactors de l'Informe, reforçant la identitat cultural i articulant mesures preventives; significativament, l'aposta pel plurilingüisme: «Com més gran és la tradició multilingüe, menys agressió hi ha entre les diferents comunitats lingüístiques.»

Per tant, el primer pas per a refer l'orgull, l'autoestima i el prestigi de la comunitat catalanoparlant passa per explicar en veu alta i d'una manera entenedora la història de la persecució i l'intent de genocidi, perpetrat per Espanya i França, contra la nostra identitat lingüística i cultural. La memòria històrica no solament es limita a destapar el passat viscut, sinó que ens permet d'extreure'n lliçons de cara al futur. Òbviament, sense memòria no hi ha futur. En aquest sentit, no hem d'oblidar la feble resposta donada a les manifestacions negacionistes i anticatalanes de la Monarquia i la Justícia espanyola. Tot just fa cinc anys, ambdues institucions negaren la imposició del castellà i gosaren denunciar les entitats i les persones que reclamaven responsabilitats davant una mentida tan grossa. Si prèviament s'hagués fet un treball de recuperació de la veritat històrica, avui la ciutadania no toleraria aquesta i moltes altres infàmies.

Abans d'entrar en el terreny de les solucions pràctiques, cal tanmateix tocar de peus a terra. Cal acceptar que els habitants dels Països Catalans difícilment tornarem mai més a ser monolingües. Per tant, el futur del català ha de forjar-se com a llengua franca i d'ús prioritari, la qual cosa no exclou l'oficialitat única, entre els diferents